

FRANCJA

1 USD (\$USA) $\cong$ 5 FF (frank franc.)

Kod kraju: 33 Miedzynarodowy nr tel: 19

Wiadomosci ogolne

Powierzchnia 551500 (534965) (547tys z Korsyka i wyspami Atlantyku) km²

Ludność 55874000, w tym 5 mln obcokrajowcow

Srednia gęstość zaludn. 98mk/km²

Flaga narodowa - niebiesko bialo czerwona (pasy poprzeczne)

Hymn narodowy: Marsylianka z 1792 r.

Podzial administr. 95 departamentow

Francja lezy miedzy 42°23' i 51°09' szerok. geogr. pn. oraz 4°38' i 84°10' dlug. geogr. wsch.

Rozległość kraju z polnocy na poludnie 970km, z zach. na wschod 920km. Razem 5190 km granic, w tym: z Oceanem Atlantyckim 1385km, Kanałem La Manche i Morzem Półn. 1120km, z Belgią, Luksemburgiem, Niemcami, Szwajcarią i Wlochami 1420km, z M. Srodziemnym 615km, z Hiszpanią i Andorą 650km.

Ustroj polityczny, Wspólnota Francuska, Republika

Głową państwa jest prezydent wybierany na 7 lat.

Parlament składa się ze Zgromadzenia Narodowego (wybory co 5 lat) o Senatu (na 9 lat, co 3 lata 1/3 odnawiana).

Francja w myśl konstytucji z 1958/1962 r tworzy ze swymi teryt. zamorskimi Wspolnote Francuska.

Struktura Wspolnoty: Francuskiej

1. Obszary tworzące *czesc integralna Republiki Francuskiej - departamenty zamorskie*: Martynika (1102 km², 330tys lud.), Gwadelupa (1782km², 330tys), Gujana Francuska (91000km², 60tys), Reunion (2510, 490tys), Saint Pierre i Miquelon (242, 6000).

2. **Terytoria zamorskie**: Nowa Kaledonia (19000, 150tys), Polinezja Francuska (4000, 160tys), Wyspy Wallis i Futuna (255, 9000)

3. **Terytoria o statusie pośrednim miedzy departamentem zamorskim a teryt. zamorskim**: Majotta (400, 47tys)

4. **Terytoria posiadające status specjalny**: Fr. Teryt. Poludn. i Antarkt. - Wyspy Crozeta (476km²), W-y Kergulena (6322), W. Nw. Amsterdam (66), W. Saint Paul (14) i sektor antarktyczny - Ziemia Adeli

5. **Kondominium franc.-bryt.** Nowe Hebrydy (14tys, 100tys)

6. **Wyspy afrykańskie należące bezpośrednio do Francji**: Glorieusses, Bassas da India, Europa, Tromelin.

7. **Panstwa niezawisłe, członkowie Wspolnoty Francuskiej** - Republiki: Senegal (196192, 5.60mln), Gabon (267tys, 550tys), Kongo (342tys, 1.5mln), Czad (1.2mln, 4.5mln), Madagaskar (587tys, 8.7mln), *Republ. Srodkowoafrykanska* (623tys, 2.2mln), Komory (2171, 290tys).

Ogolna pow. krajow Wspolnoty Franc. (z metropolia) 4mln km²

Podzial administrac:

95 departamentow, 322 okregi, 3209 kantonow, 36394 gminy.

Administracja lokalna nalezy do prefektów i merów.

Krainy historyczne: Bretania, Normandia, Szampania, Alzacja i Lotaryngia, Burgundia, Owernia, Gaskonia, Langwedocja i Prowansja.

Ukszaltowanie terenu, klimat, sieć wodna, roslinność

Średnia wysokość terenu 359m npm. Ponizej 200m lezy 1/2 kraju, od 200-500m - 1/4 kraju.

Obszary rzezby alpejskiej: Alpy i Pireneje; *obszary rzezby hercyńskiej*: Masyw Armorykanski, Ardeny, Wogezy, Masyw Centralny, Basen Paryski, Basen Akwitanski, Rów Rodanu i Saony, *rowniny*: Langwedocka, Landy i Alzacka.

Alpy: Alpy Zachodnie, Alpy Nadmorskie, Alpy Prowansalskie, Alpy Kotyjskie, A. Delfinackie, Alpy Graickie, Alpy Sabaudzkie

Alpy Francuskie tworzą silnie wygięty ku zachodowi łuk ciągnący się od Jeziora Genewskiego do Morza Śródziemnego. We wsch. łańcuchach górskich znajduje się m.in. masyw *Mont Blanc* z najwyższym szczytem w Europie Zachodniej - 4817 m npm. Liczne lodowce, np. Argentiere, Mer de Glace. Zachodnie Alpy - **Prealpy**, niższe, zbudowane z wapieni (Alpy Chablaise, 3097m, masywy Chartreuse 2082m npm.). Głębokie doliny rzeczne i niskie przełęcze (1800-2100), ułatwiające komunikację

Od półn.zach. do Alp przylegają góry **Jura** - łuk dług. 250 km, szerok. 60 km. Najwyższy szczyt *Cret de la Neige* 1728m. W Jurze zbudowanej głównie ze skał wapiennych występują zjawiska krasowe.

Pireneje - dług. 435 km od Zatoki Gaskońskiej (Biskajskiej) do Morza Śródziemnego - niższe od Alp (*Vignemale* 3298m) ale trudniej dostępne. Przełęcze w centr. części na wys. 2000m npm.

Masyw Armorykański ma charakter pagórkowatej doliny o Śr. wys. 104m npm - **Bretania**.

Masyw Centralny - najstarsza część, 1/7 obszaru, 700-800 npm, ślady wygasłych wulkanów, (Mont Doré - 1886, Cantal 1858)

Poludn.-zach. cz. opadająca stromo w stronę doliny Rodanu i M.Śródz. - **Sewenny**. Od zachodu Masyw Centralny przechodzi w **Limousin**.

Od południa **wapienna płyta krasowa Causses**.

Wogezy (na zachod od Miluzy, Colmaru, Strasbourga) zbudowane ze skał krystalicznych, opadają stromo ku wschodowi (Le Ballon de Guebwiller 1426m npm.) oddzielają **Nizinę Górnoeńską** od **Lotaryńskiej**.

Ardeny - wyżyna o śr. wysokości 300-500m, pociętą głębokimi dolinami rzecznyymi.

W północnej i zachodniej części Francji dominują obszary nizinne, tworząc nieprzerwany pas od Pirenejów do granicy belgijskiej. 20% zajmuje **Nizina Północnofrancuska** zwana też Basenem Paryskim.

Basen Paryski łączy się z **Basenem Akwitańskim**.

Wąska bruzda Rodanu i Saony przechodzi na południu w **Nizinę Prowansji i Langwedocji**.

Klimat: w zasięgu 3 typów klimatycznych: atlantyckiego, kontynentalnego i śródziemnomorskiego. W wyniku tego klimat jest łagodny. W zachodniej części kraju panuje klimat morski - małe wahania temperatury, znaczne zachmurzenie i obfite opady. W Bretanii śr. temper. lipca wynosi 17° a stycznia 7°. Temperatury Śr.: Lille 9,6°, Paryż 10, Clermont-Ferrand 12,4, Nicea 15,3. Na wschód wzrastają amplitudy temperatury: w Fecamp 12,6, Paryżu 16,1, w Strasbourgu 18,6°C. Klimat półn.wsch. Francji zbliżony do klimatu Europy Środk. wskazuje więcej dni słonecznych, a śnieg występuje przez 20-25 dni. W Masywie Centr. śnieg przez kilka tygodni a na wyższych wzniesieniach nawet kilka miesięcy. Zimy surowe, długie, śnieżne, lata chłodne i wilgotne. Klimat Śródziemnomorski - krótkie i gwałtowne deszcze w jesieni i zimie, lato gorące, bezdeszczowe, słoneczne. Chłodne wiatry północne - mistral i tramontane, powodują czasem gwałtowne obniżenia temperatury i przymrozki.

Przeważająca część Francji ma 600-1000mm opadów rocznie. Najwięcej opadów, ok. 2000mm mają góry i wyżyny, szczególnie zwrócone w stronę Oceanu Atlantyckiego. Suchsze są dolina Renu i Rodanu oraz wybrzeża Morza Śródziemnego.

Klimat jest bardzo korzystny dla zdrowia i gospodarki, sprzyja różnicowaniu produkcji rolnej i turystyce.

Siec wodna: 3 zlewiska: M. Północnego, O. Atlantyckiego i M. Śródziemnego. 5 głównych systemów: **Sekwany, Loary, Garonny, Rodanu i Renu**. Główny dział wodny - **Masyw Centralny**, z którego wypływa najdłuższa rzeka Francji - Loara (1010km) oraz rzeka Dordogne (490km), wpadająca do wspólnego estuarium zwanego **Żyrondą**. Loara nie ma większego znaczenia dla żeglugi, występują powodzie. Sekwana (775km) odznacza się łagodnym spadkiem i stanowi ważną drogę żeglowną na odcinku 540km. *Rodan z dopływem Saoną jest najbogatszy w wodę*. Zasilany z lodowców alpejskich i Jeziora Genewskiego ma duży spadek co powoduje dużą wartość

hydroenergetyczną. Do terytorium Francji przylega odcinek Renu. Jego 2 lewobrzeżne dopływy **Mozeła** i **Moza** płyną też przez terytorium Francji.

Ważne **kanały francuskie**: *Marna-Ren, Rodan-Ren, Burgundzki (Yonne-Saona), Centralny (Loara-Saona), Południowy: Garonna z Rodanem, Rodan-Marsylia*

Ludność

Ludność - prawie jednolita obecnie pod względem narodowościowym, powstała w ciągu wieków przez mieszanie się grup etnicznych tego obszaru, głównie *Ligurów, Iberów, Celtów (głównie Galów), Rzymian, Franków*. Odrębność zachowali: *Bretończycy (ok. 1 mln), Flamandowie, Alzacczycy, Baskowie i Korsykanie*.

Na początku XIX w. Francja była najludniejszym po Rosji państwem Europy - 1/6 ludności Europy. W 1935-38 liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Obecnie przyrost wynosi ok. 3,9‰.

Większe ośrodki miejskie:

Paryż (zespół miejski)	10 250 000
Lyon -"-	1 210 000
Marsylia -"-	1 110 000
Lille -"-	940 000
Bordeaux z.m.	640 000
Tuluza z.m.	542 000
Nantes z.m.	465 000
Nicea z.m.	450 000
Tulon z.m.	410 000
Grenoble z.m.	392 000
Rouen z.m.	379 000
Saint Etienne z.m.	317 000
Strasbourg z.m.	74 000
Nancy z.m.	307 000

Ludność miejska stanowi 74% ogółu ludności.

Gospodarka

Francja jest krajem *przemysłowo-rolniczym* o dużej równowadze między przemysłem a rolnictwem i prawie samowystarczalnym.

Przeszło 91% ludności pracuje w zawodach pozarolniczych, w tym 27% w przemyśle, 8% w budownictwie, 6% w transporcie, 40% w handlu i innych usługach, Pod względem potencjału gospodarczego Francja zajmuje 5 miejsce w świecie. Gospodarkę Francji cechuje wysoki stopień koncentracji produkcji i kapitału, o dominującej roli monopolii i wielkich grup bankowo-przemysłowych: *Wendel, Schneider, Usinor, Kuhlman, Rhone-Paulenc*.

Bogactwa naturalne Francji są różnorodne: rudy żelaza, boksytów, soli kamiennej, sól potasowych, rud uranowych, gazu ziemnego, zasoby węgla. Importuje się ropę naftową, metale nieżelazne, węgiel wysokogatunkowy i koks.

Najbardziej rozwiniętymi gałęziami gospodarki są: hutnictwo, przemysł samochodowy, lotniczy, maszynowy, okrętowy, chemiczny, elektroniczny, włókienniczy, spożywczy, farmaceutyczny i wyrobu kosmetyków.

Zakłady przemysłowe skupione są głównie w okręgach: paryskim, pñ.i pñ. wsch. Wyróżniają się ponadto Lyon i okolice, Marsylia, Bordeaux, Tuluza.

Również dobrze rozwinięte jest rolnictwo. Francja jest jednym z głównych producentów pszenicy oraz wina (30% produkcji Światowej, 2-gie miejsce w świecie), a także jęczmienia, buraków cukrowych. Sadownictwo, warzywnictwo, hodowla bydła, trzody chlewnej, owiec, rybołówstwo.

Główne porty: Marsylia, Hawr, Dunkierka.

Rozwinięta turystyka.

Wybrane daty z historii Francji

59-52 p.n.e. - podbój Galii przez Juliusza Cezara
IIw. - romanizacja celtyckich Gallów, gminy chrześc. w Lyonie i Vienne.
IV-V - najazdy plemion germańskich
451 r. Najazd Hunów. Mobilizacja ludności Paryża przez św. Genowefę. Pobicie Hunów pod Troyes przez połączone wojska cesarskie, Franków i Wizygotów.
451 - Chlodwig zwyciężył wojska ostatniego rzymskiego namiestnika
Koniec V w. - opanowanie Galli przez króla frankijskiego Chlodwiga
Połowa VIIIw - objęcie władzy przez Karolingów (751 - początek dynastii)
800 - Karol wielki cesarzem
843 - traktat w Verdun - podział imperium Karola Wielkiego na 3 części: Francję, Włochy i Niemcy
987 - założenie dynastii Kapetyngów. Po śmierci Ludwika V królem został wybrany Hugon Kapet.
1066 - Wilhelm Zdobywca zdobywa Anglię.
XIIIw - walka Kapetyngów z angielskimi Plantagenetami, zjednoczenie monarchii
1328 - tron obejmują Walezjusze (Filip VI Valois)
1337-1453 - wojna stuletnia z Anglią; 1415 - Henryk V angielski ogłasza się królem Francji, wystąpienie Joanny d'Arc, 1429 - zwycięstwo Francji.
Od 1515 r. monarchia absolutna - panowanie Franciszka I
1562-88 - wojny religijne, 23/24.VIII.1572 - Noc św. Bartłomieja
1589 - pocz. dynastii Burbonów - Henryk IV, przywódca hugenotów przechodzi na katolicyzm (1594), edykt nantejski (1598) - równouprawnienie religii
1610-1643 - Ludwik XIII - rządy kardynała Richelieu (1624-42)
1653-1715 - Ludwik XIV - nowożytna monarchia absolutna
1685 - uchylene edyktu nantejskiego, emigracja hugenotów, zwycięskie wojny z Habsburgami i Anglią, wzrost autorytetu Francji, rozwój bujny literatury - Racine, La Fontaine, Moliere.
1715-74 Ludwik XV, niepomysłna wojna 7-letnia z Austrią (1741-48)
1774-1792 - Ludwik XVI
14.07.1789 - zdobycie Bastylji
9.11.1799 - zamach stanu Napoleona, obalenie Dyrektoriatu, Bonaparte I Konsulem.
1801 - Nowa Konstytucja, 1802-Kodeks Napoleona, 2.12.1804-koronacja na cesarza
1807-Księstwo Warszawskie, 1809-pokonanie Austrii
1812-przegrana wyprawa na Moskwę, 1813-klęska pod Lipskiem
IV.1814-abdykacja Napoleona i po kapitulacji Paryża zesłanie na Elbę
1.III.1815-powrót Napoleona I z Elby, 100 Dni, klęska pod Warterloo (18.06.1815)
1815-1848 - Restauracja Burbonów
1815-24 - Ludwik XVIII
1830 - Rewolucja Lipcowa obala Karola X, rządy Karola X
II.1848 - Rewolucja Lutowa, abdykacja Ludwika Filipa
25.II.1848 - II Republika, Robotnicze Powstanie Paryskie - Dni Czerwcowe
XII.1848 - Ludwik Napoleon Bonaparte zostaje prezydentem
1852-1870 - II Cesarstwo
1852 - Ludwik Napoleon Bonaparte - ogłasza się cesarzem Napoleonem III
1854-56 - wojna krymska, 1859 - wojna z Austrią
1870 - wojna z Prusami, klęska Napoleona III pod Sedanem, utrata Alzacji i Lotaryngii, upadek cesarstwa
1871 - III Republika (powołano 4.09.1870)
1871 - Komuna Paryska
1914-1918 - I wojna Światowa,
1919 - Traktat Wersalski, odzyskanie Alzacji i Lotaryngii
3.IX.1939 - Francja wypowiedzi wojnę Niemcom
14.VI.1940 - zdobycie Paryża przez Niemców, utworzenie rządów marszałka Petaina, zawieszenie broni 22.VI, podział Francji, rządy w Vichy.

18.VI.1940 - apel Ch. de Gaulle'a do Francuzów o kontynuowanie walki zbrojnej
24.IX.1941 - utworzenie przez de Gaulle'a Komitetu Narodowego kontynuującego walkę z Niemcami.
VII.1944 - desant aliantów, w sierpniu 5-dniowe powstanie w Paryżu (19-25.08.1944) i wyzwolenie Paryża.
1946-58 - IV Republika, brak stabiliz. polit. kraju
1958 - gen. Ch. de Gaulle na czele rządu, nowa konstytucja
1963 - traktat o przyjaźni francusko-niemiecki.
1969-74 rzady Pompidou